

Kapitolka I.

Se starými Řeky to není žádná sranda. Oni jsou my a tvrdit, že my jsme dál, znamená tak akorát jim nabídnout havárii letadla, projížďku v autě a pornografii na internetu, aniž bychom je ohromili, protože Ikaros bouchl na zem také, koně by ve městech auta předběhli a pornografii staří vyšívali i na keramiku, jako by se nechumelilo. Tot' vše.

Existence atomové bomby by ve Spart'anovi okamžitě vyvolalo touhu vymazat Athény ze světa a v Athéňanovi otázku, jestli by se dalo do takto zničené Sparty vstoupit. Poodhalení tajemství DNA či klonování by je ponechalo lhostejnými: kentauři se moc zvlášt' neosvědčili.

Pravděpodobně by je neohromila ani mikrovlnná trouba, mobil, počítač či Hubbleův teleskop víc než skutečnost, že homosexualita je zarputile nežádoucí jev, neboť odporuje přirozenosti. Hned by se po té nekloudnosti ptali, a byli by zatraceně rozčarováni. Nevíme, co je přirozenost.

Možná bychom je oslnili přistáváním na hvězdách, ale to neumíme, a několik kroků po Měsíci, zprostředkovaných videem či filmem, by jim asi připomnělo, co všechno dokázali jejich bohové, třeba Héfaistos, které v konci konců stejně zavrhli.

Neboť co se myšlení týče, byli staří Řekové nesmírně pyšní tvorové - a to jsme podědili i s chlupy na prázdné dlani celosvětově a lidsky pojaté morálky (a stačila by nám, na mou víru, i ta „kromaňonská“, než-li ovšem líný, ale hladový prapředek zkusil muchomůrku červenou a v následující halucinaci si uvědomil, jak je fajn nepracovat, když se dají oblbovat tímto nešvarem jiní). Ovšem my se za naši nemorálnost vůbec nestydíme a kontinuálně vraždíme Sókraty, křičujeme Kristy, upalujeme Husy a necháváme chladnokrevně umírat každou minutu tisíce lidí hlady tu či tam v tom našem slzavém údolí, zahaleném smogem a cynismem povýšeným na volební program tzv. demokratických politických stran: **bohatý může vše!**

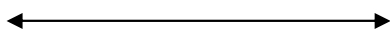
I to je „starořecké“, neboť ona přeslavná demokracie vznikla na hřbetech myriád otroků (se vši vážností, na rozdíl od Aristotela, upozorňuji, že to byli lidé, kteří měli duši!). Rovněž jsme spolkli nadšeně pojem „barbaři nám nejsou rovni“ - a taky se tak chováme od indiánů přes černochoy a jiné „nekřesťanské barbary“ až po Araby a Rómy v těchto dnech. Na řadě jsou Číňané.

Se starými Řeky to opravdu není žádná sranda!

Buď ano, nebo ne. Buď hmota, nebo myšlenka. Buď Athény, nebo Sparta, buď Kristus, nebo Ďábel, buď kapitalismus, nebo socialismus. Celá naše civilizace (Evropa, Severní Amerika atd., ale jen něco přes 20 zemí zhruba z dvoustovky, přátelé!) šlape v tomto dvojtaktu, který páchne rozkladem hůř než výfuk od trabanta.

Mohou za to ale staří Řekové?

Řekl bych, že ne. Byli-li tím žaludem, plodem střetu Východu s rodícím se Západem, v němž je skryt mohutný strom budoucnosti, a asi byli, mohou snad za to, že oni z něj nevyrostli, ale ne za to, že my jsme jej zmržčili. Naznačili a vytyčili i jiné pěstitecké metody, které však dvě tisíciletí velkoryse přehlízíme, neboť my na to máme, stačí si poskočit.

Od r. 610 do roku 510 před našim letopočtem se dály věci. Ne že by se nic nestalo v r. 651 či 508, i tehdy se lidé zabývali a okrádali. Oněch 100 let (±) nebylo jediných v historii lidstva, samozřejmě, ale v této nemotorizované době byla zničena Asýrie, Egypt vytláčen z Asie, Babylón rozkotal judskou říši a sám padl před Peršany, skončily říše médská a lýdská, řecké osady v Malé Asii kapitulovaly též, mlelo se to všude, v Athénách vyhnali tyrany, v Římě krále, zhruba v tomto rozpětí žijí Buddha, Lao - C' asi i Zarathuštra, Konfucius, bibličtí proroci - a v Řecku se zrodila **filosofie**.

Myslícím Řekům totiž došla trpělivost s olympským ragbyovým týmem, jehož forma povážlivě klesala a v tabulce životních hodnot myslitelů sjížděl na sestupová místa. Nelze popřít, v krajských přeborech ještě pořád Zeus a jeho primadony kralovali, ale ve hvězdných sférách už nehráli a posily nepřilétaly. Pokusy navázat s unavenými reprezentanty všehomíru kontakt prostřednictvím mystérií či věštírén sice přinášely určité výsledky a třeba do delfské věštírny si chodily pro radu takové kapacity jako Solón, Sókratés, Platón či Aischylos, nemluvě o Alexandru Makedonském, ale odpovědi na jednotliviny či ryze osobní prožívání nemohly uspokojit touhu po obecnějším poznání. Nedá se přímo říci, že by Řekové přestali věřit, ale odmítli důrazně takovou myšlenku, jakou se zaskvěl pozdější křesťanský církevní otec Tertullián, který prohlásil, aniž řekl: „**Věřím, protože je to absurdní!**“

K takové pošetilosti (byť velmi funkční, neboť umožňuje určité pevné zakotvení v té životní mizérii!) Řekové nikdy nedospěli. Svůj rozum nenechali nikdy spoutat neomylnými svatými knihami ani nedotknutelnou kastou kněží, svázaných církevním chomoutem. Pravda, měli básně Homérovy a Hésiodovy, které výrazně ovlivňovaly tisíc let každého Heléna, ale nepovažovali tyto verše za absolutní pravdu bez prostoru pro člověka jako tvůrce vlastního osudu. Na Osud totiž neměli ani olympští bohové.

Samozřejmě, že městský stát bránil svou ideologii a v r. 432 př.n.l. byl v Athénách přijat Diopethův zákon proti bezbožnosti (asebeia) a trestným se stalo i popírání a zanedbávání státních bohů. Zákon byl namířen proti sofistům (viz dále) a Perikleovi (athénský strateg z 5. st.). Na základě tohoto zákona byli obžalováni filosofové

Anaxagorás, Prótagorás, Sókratés a Aristoteles, dramatik Aristofanés, sochař Feidiás i hetéra Frýné (**neodpustím si historický drb: Frýné byla špičková top-modelka, která stála slavnému sochaři Práxitelovi jako vzor bohyně Afrodité. Byla za to souzena. Hypereidés, jenž ji obhajoval, v jedné chvíli odhalil před soudní stolicí její ňadra s tím, že se jedná o služku Afrodity, nikoli o bezbožnici. Vyšlo to, pro odsouzení hlasovali jenom ti, co nebyli v tu chvíli přítomni, chlastali v parlamentním bufetu a mrzelo je, že neviděli.**

Než se Řekové pustili do přímého filosofování, dosáhli určitého myšlenkového průniku do problému, co je původní a základní látkou (arché) a počátkem všeho, zda je lidská duše (séma) nesmrtelná, zda se stěhuje (takzvaná metempsychóza) aj., právě pak prostřednictvím funkčních mystérií.

Nicméně nesmíme zapomínat, že iniciační rituály, ať už kult Déméter, Dionýsa a pěvce Orfea nebo moc delfského orákula či Diova dubu v Dódóne, poskytovaly psychologickou útěchu souběžně se vznikající i existující řeckou filosofií prakticky až do onoho slavného období, kdy křesťanství, vyzobavší hrozinky z antických zasvěcovacích obřadů (zákaz pohanského klanění různým bohům, císař Theodosius, rok 395 n.l.) i antické filosofie (uzavření filosofických škol včetně Akademie, císař Justinian, rok 529 n.l.) přemohutný ostatek zbývajícího důrazně zakázalo. Kristovo mumlání o neublížení nepřítelům svým církev vítěznou a bojující neospalo kopřivkou rozpaků a celá křesťanská civilizace (tedy naše!) tato slova boží dokonale bojkotovala a objevil-li se kdo, kdož na to upozornil, Kristus raději zmlkl, aby nefoukal do hořících hranic.

Prostě mystéria, od **myein**, zavírat oči, vyloučit vnější svět, odtud i mystika, dlouho fungovala souběžně s filosofií, protože ono je fajn vědět, že počátkem všeho je voda nebo Nehybný hybatel, ale k dobré úrodě či radosti ze života to přispívá asi jako doučování jazykového rozboru k úspěchu v matematice. Vazby tu jsou, ale kdo je vidí?

Na západ od Athén leží město Eleusis, kde nejslavnější řecká mystéria (nejsrozumitelněji řečeno: tajné zasvěcovací obřady) vznikla. Štěpem byl kult bohyně Déméter, jehož se mohli zúčastnit jenom vybraní kandidáti, kteří ovšem pod hrozbou trestu smrti museli přísahat, že nic neprozradí. A taky to dodržovali, takže o celé té psycho sondě do tajemství lidského bytí víme pramálo. Výhružný antivirový program fungoval po celé věky. „*Když jsem chtěl ve svých výkladech pokračovat a vysvětlit všechno, co se vztahuje k athénské svatyni Eleusinion, vidění ve snách mi v tom zabránilo. Obrátím se tedy k tomu, co je dovoleno psát pro všechny,*“ vzpamatovává se zpocený Pausaniás (2. st.n.l.) v knize **Periéghésis tés Hellados (Cestování po Řecku)**.

A tak Cicero (106 - 43 n.l.) po zasvěcení v eleusinských mystériích prohlásil: „*Naučili jsme se žít a umírat s větší nadějí.*“ Ovšem to byl Říman a navíc právník. Objektivně však i Pindaros (522 nebo 518 - před 431) dávno před ním nadšeně vykřikl: „*Požehnán ten, kdo spatřil tyto věci dřív, než se odebral do dutiny země, neboť on pochopil konec smrtelného bytí a počátek (nového života) daného bohem.*“ To byl sice Řek, vznešený Théban, ale také básník.

Kapitolka II.

Jak to vzniklo?

Bohyně zrna a úrody Déméter měla dceru Persefonu, do níž se zamiloval bůh podsvětí Hádes. Když jednou Persefona, v hledáčku strašného boha, utrhla narcis, květinu smrti, Hádes vystartoval a chudáka holku unesl. Persefona přijala úděl královny mrtvých a metodiku politických komisařů a pryč od té doby nepomáhaly smrtelníkům žádné modlitby a každý odcházel do podsvětí říše v přesně určený čas.

Zdrcená Déméter zalkala, převlekla se za starou ženu a vyrazila dcerku hledat (tomu ovšem nerozumím, byla to přece bohyně, nutně věděla, co se s dcerou stalo, že by i bohové **museli** hledat?). Chodila, chodila, pryč devět dní, až jí poradila Hekaté, bohyně záhrobí, která se potuluje ve stínu náhrobků a básnivou hudbou pro ni je vytí psů a mejkapovým základem prolitá krev. Tato bohyně, i podzemních pramenů a se třemi obličejí (koňský, lidský, psí), zaslechla Persefonin křik, ale únos neviděla. Zavedla však Déméter k slunečnímu bohu Hélioovi, který ochotně hvízdal, co se přihodilo. Déméter poděkovala, vyrazila po žluté značce a dorazila do Eleusiny (unavená a zoufalá), kde ji našla dcera krále Célea a zavedla ji domů. Utajená bohyně převzala péči o králova syna a mazala jej ambrosií a v noci otužovala v plamenech, chtějíc jej učinit nesmrtelným. Královna matka její praktiky objevila, ale aniž by jim porozuměla či požádala o vysvětlení, vyrazila převlečenou bohyni z baráku. Déméter vzkypěla hrozným hněvem. Nejen že se na ni v neštěstí vybodla většina bohů, ale ještě se do ní střelují i obyčejní smrtelníci, byť královského původu! Dala se poznat a poručila králi, ať jí postaví za městem chrám. Tam se zavřela (kdysi se stavělo fofrem) a na celou zemi seslala sucho a hladomor. Úroda lehla, lidé i zvířata umírali. Průšvih! Zeus přirozeně věděl, která bije, a nakázal Hádrovi propustit Persefonu. Hádes se podřídil tomu „hromotřasu“ pod podmínkou, že jeho žena na cestě z podsvětí ničeho nepozře. Kde baba! Zbařtila granátové jablko, zřejmě politikum samotného Dia, který si to nikdy nechtěl rozházet s žádnou stranou své svárlivé a nafoukané družiny. A tak se dohodli. Půl roku bude Persefona s máti, půl roku se svým neopáleným chotěm. I bohové často berou část štěstí jako celek - a je to moudré! A tak rozradostněná Déméter zařídila, aby se příroda každý rok zjara zazelenala... Muselo to být hodně, hodně dávno.

Navíc se v euforii pustila do vyučování mystérií, ve kterých „instruovala zasvěcence, jak si vylepšovat hmotnou prosperitu a jak se povznést nad vlastní smrtelnost“ (Wurm).

Jak toho dosahovala těžko říci, božské praktiky jsou mimo mé poznání, ale myslím, že pro hippies (květinovou mládež), mé současníky, mimo jiné i požívající LSD, by to problém nebyl. LSD, halucinogenní látka z šedesátých let XX. století, byla izolována z námele, paličkovice nachové, jež se živila na žitě. A činila tak celé věky!

Existují sice určité náznaky, co se asi dělo v chrámu Telestrión, kam příslušníci rodin Eumolpos a Kéryx svolávali vyvolené (čisté ruce, srozumitelná řeč-tina, spravedlivý život) k devítidenním mystériím (tak dlouho bohyně hledala, jak již řečeno) v měsíci boedromion (září) poté, co v měsíci anthesterion (březen) absolvovali na athénském předměstí Agra tzv. nižší mystéria, žel tyto indicie mají asi takový význam jako fakt, že autor těchto řádků se narodil v devátý den právě měsíce boedromion. A tak chtě nechtě musí významně mlčet a přejít k dalšímu pilíři řeckého vnímání světa.

Tím byla delfská věštkyně.

Staří Řekové a po nich i Římané (kteří se v mnohém inspirovali i od tajemných Etrusků) náramně dbali na věštby z vnitřností zvířat, letu ptáků, blesků, obětních ohňů, šumění listů posvátných stromů, rozmetaných kamenů, snů atd. Říká se tomu mantika (řecky mantiké podle mantis, věštec, prorok, Římané tomu zase říkali divinatio, „bohování“), a i když se někdy prostě nevedlo, např. věštby delfské věštkyně v průběhu perských válek byly na úrovni fotbalových útočníků před prázdnou brankou, ne že se skoro netrefili, ale určitě se netrefili, už se staly systémovou zbraní politiky, takže je nešlo rušit, stejně jako nelze zrušit absolutně zbytečný senát v ČR. Čím větší vykloubení, tím slavnostnější, i když ve srovnání delfská věštkyně obvykle projevila více opatrnosti a politického citu a byla všeobecně svou dobou uznávána. Ač v politické oblasti ztratila, i díky korupci, v náboženské sféře měla pro jednotlivce i státy, chytající se k válce či ke kolonizační činnosti, stále svou cenu.

V Delfách se řídili dvěma hesly: *Ničeho příliš a Poznej sám sebe*. První výrok nepokrytě nabádal k nepřehánění, k neuplatňování egoistických choutek na úkor práv a potřeb druhých (hubris) a také varoval před možným hněvem bohů (nemesis), když se překročí určité dané meze. Druhý původně znamenal „poznej se jako lidská bytost a poslouchej boha“, jimž jsi omezen. Až později, pod vlivem nových myšlenek (Hérakleitos: „*Zkoumal jsem sám sebe.*“) přišlo na řadu hlubší lidské zpytování.

Záruka se k věštbám neposkytovala, aneb jak prohlásil vzpomínaný Hérakleitos z Efesu, filosof, potomek rodu, který dědičně spravoval mystéria eleusínské Démétry: „*Vládce, jehož věštkyně je v Delfách, ani nemluví, ani neskrývá, ale naznačuje.*“

V Delfách je prý dodnes dochován omphalos (pupek světa), kámen, který zbaštil Kronos místo svého narozeného syna Dia. Kronos byl žaludeční či stravovací pedofil, jemuž obzvláště chutnaly vlastní děti, neboť existovalo proroctví, že jedno z jeho dítek jej vystřídá na světovém trůnu.

Zeus, díky máti, jež záměnu zařídila, pak vskutku taťku přebral a donutil jej vyvrhnout své sourozence včetně onoho štrů.

Taky se říkalo, že Delfy jsou středem světa, protože se nad nimi setkali dva orli, jež vypustil Zeus synchronně z východu a západu, aby onen pupek našli (zase taková božská sranda). Jiná legenda nám oznamuje, že tento kámen je místem, kde se setkávají světy bohů a lidí, což je po páteři škrabkající, další říká, že je náhrobkem Dionýsa nebo bohyně Země Gé (Gaia) nebo jejího syna, hada Pýthóna.

Delfy se zprvu jmenovaly Pýthó, podle vzpomínaného nenoha Pýthóna, který hlídal svatyni své matky Gé a značně svou agresivitou otravoval lidi, žijící poblíž. Sluneční bůh Apollón jej zabil (bylo mu pár dní!) a zdechlinu hodil do pukliny ve skále. Výpary z rozkládajícího se těla pak údajně vyvolávaly ony věštecké jasnozřivosti. Plútarchos (46 - 120 n.l.), který byl v Delfách knězem, hovořil o vůni kvalitnější než nejlepší parfém. Apollón se tímto odstřelem stal hlavním hrdinou toho místa, a protože k němu patřil delfín, dostal temenos (posvátné území) nové jméno - Delfy.

Syn Dia a Titánky Létó ovšem trpěl výčitkami ze zabití Pýthóna, měl ten had přece také modrou krev (íchor), a proto se staral pár roků o stáda krále Admeta, aby se před bohy očistil nečistou prací.

Kromě Apollóna však v průběhu tří zimních měsíců vládl v Delfách i Dionýsos a chrámy Athény a Poseidona hovoří o jejich vlivu též.

Celá věštebná akce probíhala tak, že Pýthie (kněžka) se vykoupala v Kastiliánské studni, jen pila vodu, pak do sebe vsoukala listy vavřínu, usedla na trojnožku nad puklinou, kterou stoupal inspirační parfém, a zasažena jím se pustila do nesrozumitelného křiku, který tlumočili do srozumitelné řeči přítomní kněží. Pokud byli tak dobří překladatelé jak jistý předseda jisté české pidistrany z angličtiny, pak fajn. Jestli z toho ovšem dělali politiku jako dotyčný, pak není divu, že na světě byl a je takový binec. Přikláním se k druhé variantě.

Dalším významným zasvěcovacím obřadem byl kult boha Dionýsa, chlapíka plného energie, který s rozkoší boural, co brácha Apollón pracně vytvořil. Jeden z nich byl vždy ano a druhý ne. Apollón je rozum, Dionýsos smysly. Apollón úvaha, Dionýsos víno, jež má napomoci, stejně jako tanec či hudba nebo sex, k probuzení mimosmyslového vnímání.

Konečně, Dionýsos byl bohem vína. Povídá se, že když byl mlád, usedl k odpočinku na únavné cestě a zbloudilým pohledem zahlédl vzklíčenou rostlinku. Opatrně ji vyňal ze země, a aby ji uchránil před ostrým

sluncem, ukryl ji do duté ptačí kosti. Rostlinka však rostla a tak byla přesazena do kosti lví a nakonec do oslí. Byla to přirozeně vinná réva, jež poskytla voňavé květy (rozkvetlý vinohrad, přátelé, úžasně voní), šťavnaté hrozny a skvělé víno, jež si ponechalo rysy svých schrán a ochotně je poskytuje svým citelům. Kdo se napije málo, získá ptačí křídla, když víc, dostane sílu lva, a když hojně, pak je prostě osel.

Víno je v historii hodně sledováno a hraje často dost významnou roli i ve „vážně“ míněných ideologiích. Tak ve Starém Zákoně v Žalmech čteme: „*A víno, jež obveseluje srdce člověka.*“ (104: 15), nebo v Novém Zákoně: „*Já jsem ten vinný kmen pravý, a Otec můj vinař jest.*“ (Jan 15, 1), nemluvě o zázraku přeměny vody ve víno, jež se udál v Káni Galilejské: „*Řekl jim Ježíš: Naplňte ty stoudve vodou. I naplnili je až do vrchu./ I dí jim: Nalévejte již, a neste vrchnímu správci svadby. I nesli./ A jakž okusil vrchní správce svadby vody vínem učiněné, (nevěděl pak, odkud by bylo, ale služebníci věděli, kteříž vážili vodu,) povolal ženicha ten vrchní správce.*“ (Jan, 2, 7 - 9)

Tolik citáty z Biblí Kralické, nicméně jiný okruh jdoucí za hranice našeho „reálného světa“, třeba islám, víno i další alkohol zavrhl a prohlásil za nežádoucí.

Dionýsovský kult pochází z Thrákie, bůh sám byl doprovázen satyry, Silénem, někdy Panem, součástí bujných dionýsovských slavností byly značně zdopované ženy, zvané menády (v Římě bakchantky). Smrtelní muži nebyli u obřadů vítáni, mohli dopadnout jako thébský král Pentheus, jež byl rozsápán vlastní matkou Aganou. Trhání obětí (či obětín) zažíva zřejmě navazovalo na Dionýsův „životopis“, neboť i tento bůh, který se pod jménem Zagreus narodil Persefoně po laškování s Diem, byl Titány rozsápán a pozřen, vyjma srdce, které zachránila Athéna. Zeus Titány spálil na prach, z něhož pak vzešlo lidstvo.

A tak máme ve svém „titánském“ těle i špetičku božského Dionýsa. Ze srdce byl uvařen nápoj lásky, jehož si lokla Semelé, dcera thébského krále Kadma, bratra Európy. Semelé se stala milenkou Dia, jež šikovnou robku sváděl v podobě švarného jinocha, a odstartovala druhý příchod Dionýsa na svět. Ona sama z něj odešla intrikou Héry, která jí v žárlivosti nakukala, že by měla vidět Dia v jeho božské podobě. Když si ženská něco umíní, tak to prostě udělá! Zpitomělý(!) Zeus (musel to vědět, když skládal stupidní přísahu, že jí ve všem vyhoví) podlehl naléhání milenky a zjevil se jí ve své podstatě. A tou je blesek!

Tu trochu popela ze Semelé rozvál vítr a zkoprnělý Zeus zachránil plod jejich lásky ve svém stehně, kam mu ho zašil Hermes. Po třech měsících byl Dionýsos vyňat a před Hérou jej ukryly u královny Ínó, jež byla sestrou Semelé. Prý ho oblékali i vychovávali jako holku. Protože mu Héra činila další úklady, svěřil Hermes děcko jeskynním nymfám na hoře Nýse. Ale i tak Héra na chlapíka seslala zvláštní druh šílenství, jež se vyznačoval touhou získat celý svět. Dospělý Dionýsos přesto sestoupil do podsvětí, bez okolku vyzvedl stín Semelé a uvedl ji na Olymp, kde získala jméno Thyóné..

Aby ten svět dobyl, se svou divokou družinou putoval přes Arábii do Indie a Řecka. A nepočínal si v rukavičkách a víno, jež šířil, nepřinášelo jen cestu do sfér poznávání. Jednoho rolníka, Athéňana Íkaria, jež vypěstoval révu podle návodu a pohostil vínem své sousedy, stála tato velkorysost život. Obdarovaní se totiž domnívali ve své neznalosti opilství, že byli otráveni. O Pentheovi již byla řeč, špatně dopadl i thrácký král Lykúrgos, jež viděl v pití vína zkázu světa. Napadl Dionýsa i jeho průvod a byl ztrestán šílenstvím, v němž zabil vlastního syna a sám si uťal obě nohy v domnění, že vysekává kmen révy. A protože přišla neúroda a mor, jež měly trvat tak dlouho, dokud bude žít zmrzačený král, jeho poddaní jej vyvlekli na kopec a nechali ho roztrhat komoni.

Při cestách po vinných stezkách Dionýsos našel na ostrově Naxos krétskou princeznu Ariadnu, kterou tam po zralé úvaze zapomněl hrdina Théseus, jemuž kdysi pomohla najít cestu z Mínótaurova labyrintu. I ta podlehla síle vína.

A není divu, protože Dionýsos byl v oblasti pěstování vína špičkovým odborníkem. A víno se stalo, po umírněném požití, cestou k božství (z piva se spí, z kořalky blbne, z vína zpívá), tedy k probuzení sil v člověku, jež jej spojí s celým vesmírem. A výsledkem může být cokoli: skvělá báseň, epileptický záchvat, geniální matematický vzorec, zločin nebo sebevražda. Člověk pak je jako bůh, který může vše. Záleží na tom.

Básníci sedlali víno i vínem se velice záhy. Zde verše mytilénského básníka Alkaia (přelom 7. a 6. st.př.n.l.):

„Pijme! K čemu nám lamp čekat? Jak pít' krátký je denní svit.

Brachu, s číšemi sem! Velké však snes, uměle zdobené!

Lidem víno přec dal Semelin syn, Diův to rozenec,

víno, plašící trud. Jediný díl smíchej a vody dva

dolij po samý vrch: Pijme! Necht' číš za číš koluje!“

Dionýsos měl spoustu jmen, jež dokladují jeho život. Orfici jej jmenovali Dimétor (Ten se dvěma matkami) a Trigononos (Tříkrát narozený). V Iliadě o něm Homér zpívá jako o Charma brotosin (Potěšení smrtelníků). Dále se jmenoval Hermes Chtonios (podzemní Hermes), Oinopión (Vinný muž), Euanthés (Kvetoucí), Stafylos (Hrozen), Lénaios (Vinný lis), Lyáios (Uvolňovatel), Orthos (Vztyčený), Enorchés (Ten s varlaty, vhodné pro ražáky z ODS) až po Euhios, „což znamená výkřik *euhoj*, něco jako naše ahoj“ (J. Kadubec) .

Jestliže dionýsovská cesta spíše počítá s kolektivním vytržením, odvíjejícím se od alkoholu a sexu (stvořitel Fáles, ztotožňovaný s Dionýsem, vystoupil z vejce pod svým původním jménem Erós), pak tzv. orfická cesta je spíše rozjímavá, hloubavá, vyvolávaná tichou, přemítavou hudbou.

